

Відділ освіти Жашківської районної державної адміністрації

Вороненська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

Жашківської районної ради Черкаської області

Відкритий виховний захід

«КІБОРГИ ЧЕРКАЩИНИ: ВЧОРА І СЬОГОДНІ»

Підготувала

Мельник Ольга Іванівна,

вчитель історії.

2017 р.

Мета: вшанувати героїчний подвиг захисників незалежності України січня 1918 року, та героїв, які в лютому 2014 року боролися за захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору, прищеплювати любов до Батьківщини, зберегти та донести до учнів об'єктивну інформацію про доленосні події в Україні початку XXI століття, розвивати бажання стати гідними громадянами України; прищеплювати любов до Батьківщини, виховати патріотичну свідомість, розвивати бажання стати гідними громадянами України.

Оформлення: стенд пам'яті Героїв Крут та Небесної сотні, прапор України, надпис «Герої не вмирають», список прізвищ героїв з фото, стіл, на столі вишитий рушник, свічка, квіти з чорною стрічкою.

Обладнання: книжкова виставка; герб та прапор України; фото та прізвища героїв Крут та Небесної сотні.

Слово вчителя. Любов до батьківщини, почуття патріотизму... Як їх пояснити? За що мати любить свою дитину? А за що ми любимо своїх матерів? Так і любов до батьківщини. Вона є, тому що є країна, у якій народила тебе мати. Саме в цій країні, а не в іншій. І невидимі нитки зв'язують тебе із твоїм родом, отже й з батьківщиною. Тому ти й любиш її тією любов'ю, що пояснити важко: бачиш всі її недоліки й все-таки любиш. Є рідна мова, що ти чуєш із дитинства, що ти виговорив перші слова. І тебе зрозуміли. Прочитав першу книжку рідною мовою, і вона тобі дуже сподобалася. Багато книг ще прочитаєш у майбутньому. Може, і іншими мовами. Але рідною буде мова твоєї мами, мова, якою говорять всі навколо у твоїй країні. І рідне слово, рідна мова – це теж частина твоєї батьківщини

Історія будь-якого народу містить періоди, дати, які є вирішальними і доленосними в його житті. Ми повинні пам'ятати і не забувати героїчні сторінки, коли проливали кров патріоти. Адже хто не знає минулого, той не вартий майбутнього.

Шановні вчителі, учні, запрошені! Сьогодні ми зібралися тут, щоб в скорботі схилити низько голови перед пам'яттю людей які встали на захист рідної землі, які в лютому 2014 року боролися за захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору. А саме тих патріотів, які народилися або проживали на нашій Черкащині.

Ведучий. 17 (4 – за старим стилем) березня 1917 року в Києві було проголошено створення Української Центральної Ради – найвищого представницького органу українців. Головою УЦР було заочно обрано Михайла Грушевського. Цей день став початком Української революції 1917–1921 рр. та розбудови модерної української державності. Українська революція 1917–1921 років продемонструвала волю українців до незалежності та демократичного розвитку.

Хоча внаслідок тривалої і кривавої війни із зовнішніми агресорами українцям не вдалося у 1917–1921 роках зберегти незалежність, тогочасна боротьба надихала наступні покоління борців за незалежність, що і привело до проголошення у 1991 році незалежності України.

1-ий учень.

О, Боже наш добрий
З високого неба!
Молитву сьогодні
Заносим до Тебе.
За тих, що боролись
При станції Крути
За нашу Державу
Із ворогом лютим,
Що в битві цій впали
В цю зиму криваву...
Прийми їх до Себе!
Прийми в Свою славу!
А нам від цих Триста,
О, Боже, благаєм!
Любові дай вчитись
До рідного Краю!

Храплива Леся - Молитва <http://kruty.org.ua/poezija/139-2008-11-01-09-09-23>

2-ий учень. Учасник бою, що чудом лишився живий і згодом виїхав до Львова, де помер 27 травня 1936 року, Ігор Лоський розповідав: „Якщо не помиляюсь, 19 (6 за ст. стилем) січня 1918 року відбулись загальні збори учнів двох старших клас. Пошесть зборів охопила на ті часи київських гімназистів, і то були не перші збори, що їх бачив у своїх мурах старенький будинок Художньої школи на Сінній площі, де знайшла собі тимчасовий притулок гімназія. Але, мабуть, ні одні з тих зборів не проходили так однодушно. Головою обрано бл. пам. Павла Кольченка, учня 8-ої класи, що встиг вже побувати на фронті під час Світової війни і уважався тому найбільш досвідченим у військовому ділі. З'ясувавши в коротких словах справу, Кольченко запропонував прийняти постанову ідентичну з тою, яку прийняли на своєму вічі студенти Університету. Постанову одноголосно прийнято. Директор гімназії, якого прошено на збори, після невдалої спроби одговорити своїх питомців від такого, на його погляд, нерозважного кроку, мусів зрештою погодитись з постановою та оголосити з рамени дирекції офіційну перерву навчання в двох старших класах гімназії на час перебування учнів у війську. Просив лише, аби не спокушати до вступу учнів молодших клас. Правда, це допомогло мало, бо кілька учнів шостої класи таки до куреня вступило”.

<http://www.ridnaukraina.com/view.aspx?type=news&lang=1&nid=189&id=126>

Ведуча. Серед тих, хто 29 січня 1918 р. став до нерівного бою і вкрив славою українські знамена, були й сини Черкащини.

Валентин Отамановський зі Смілянщини мав дипломи кількох університетів і знав 7 європейських мов, мав можливість залишатися у Відні, де керував видавництвом “Вернигора”. Іван Шарий з Чернобаївщини був чудовим педагогом і очолював столичний Будинок вчених. Попович Олександр – голова Сквирської повітової народної ради, полонений та розстріляний більшовиками після бою під Крутами.

Машина радянських репресій наздогнала у 1929 році Отамановського відправили до концтабору та Шарого – розстріляли.

Власне, їхнього прикладу достатньо для ілюстрації того, що могла мати Україна з такими людьми, якби наша держава стала тоді незалежною. Водночас запізніла розправа над ними нагадує про підступність ворогів України і їхню ненависть до прагнення нації до свободи і власної державності.

3-ий учень.

Попович Олександр (Олелько) (1896, Золотоноша – 29 січня 1918, Крути) – голова Сквирської повітової народної ради, полонений та розстріляний більшовиками після бою під Крутами.

Навчався у Золотоніській гімназії та Київському політехнічному інституті.

Активіст Української партії соціалістів-революціонерів та Селянської Спільки.

З початком Першої світової війни він працював у таємному українському «Червоному Хресті», товаристві допомоги бранцям-галичанам.

У 1916 р. поїхав в окуповану Росією Галичину, власне до Бережанського повіту, а потім – на Буковину, в район Кіцманя.

У 1917 р. працював повітовим інструктором-організатором Української Центральної Ради у Золотоніському та Сквирському повітах. Обраний гласним (депутатом) повітової та київської губернської народних рад (аналог сучасних районної та обласної рад). Був кандидатом до Всеросійських та Українських Установчих Зборів.

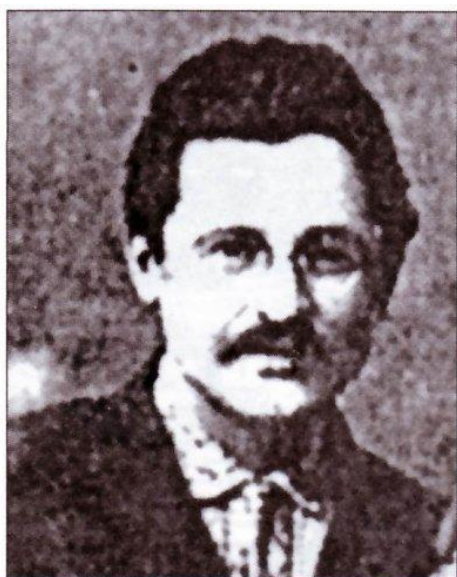
Під час бою під Крутами 29 січня 1918 року потрапив у полон і був розстріляний більшовиками.

19 березня 1918 року похований на Аскольдовій могилі у Києві.

https://uk.wikipedia.org/wiki/Попович_Олександр

4-ий учень.

Іва́н Ількови́ч Ша́рий

Іван Шарий,
учасник бою під Крутами.

Іва́н Ількови́ч Ша́рий (1894 — †1930) — український політичний діяч.

Родом із села Вереміївки тодішньої Полтавської губернії (тепер Черкаської області). Іван Шарий – нащадок старовинного роду козаків-запорозжців, народився у Вереміївці Золотоніського повіту (нині Чорнобаївського району). Ще під час навчання у Київському університеті Святого Володимира як учасник «Студентської громади», який не приховував нелюбові до московського царату, Шарий втрапив у поле зору «охранки». Слід визнати: правий був «агент наружного наблюдения Киевского охранного отделения», який ще в 1914 році строчив доноси на «неблагонадьожних» 20-річного Івана Шарого і його друга Володимира Шульгіна – пізніше обидва студенти будуть «січовиками», які стануть до бою проти московитів Муравйова на підступах до Києва...

Коли зависла загроза над столицею УНР, Іван Шарий став співорганізатором Студентського Куреня. Учасник бою під Крутами Іван Лоський на еміграції в австрійському Відні і чеській Празі пізніше згадуватиме: коли Курінь вирушив на фронт, найвеселіше було у тому кутку

залізничного вагона-«теплушки», де їхав Шарий: вереміївець грав на сопілці, співав разом з друзями, розповідав анекдоти – так, наче на прогулянку їхав, а не до бою...

Збереглися рядки вірша, написаного в той час Шарим:

Дай руку, мій вітре крилатий,
І вірного друга забудь.
Брати мої б'ються за волю
І в військо до себе зовуть...

У пеклі тієї битви він уцілів: через два місяці, у квітні 1918-го саме стаття, написана Іваном Шарим для часопису «Народня Справа», стане одним з перших письмових свідчень про геройство, проявлене юними українцями у битві проти вдесяток разів чисельнішого ворога.

Пізніше Іван Шарий був делегований партією соціалістів-революціонерів до Трудового Конгресу України – вищого тимчасового законодавчого органу УНР часів Директорії. Не склав зброї і після окупації України більшовиками – у 1920-23 роках Шарий командує одним з повстанських загонів Холодного Яру. В цей час його всі знають як отамана Івана Чорного.

Очевидно, псевдо вберегло його на якийсь час від репресій: після виходу з підпілля Шарий зумів легалізуватися, причому під власним прізвищем – минуле отамана «Чорного» залишалося в тіні для нишпорок ЧК й НКВД. Він вчителював спочатку у рідній Вереміївці, а потім в Києві – викладав українську мову й літературу.

Навіть став директором Київського будинку вчених, хоча в жодній анкеті не приховував, що в часи Центральної Ради працював у Генеральному управлінні освіти УНР.

Час розправи настав у 1929 році: вченого, який вже давно жив і працював у Києві, арештували за звинуваченням у... опорі колективізації на селі. Ну, і стандартно, «прицепчиком» – звинувачення в українському націоналізмі. На допитах йому пригадали все, що він говорив хорошого про незалежну УНР і нехорошого – про радянську владу. Судили разом з

односельцями Гончаром, Душейком, Котляревським, Котелівцем, Єременком, Гаркушею, Тукалевським, Безрукавим, Озірським, Казидубом, Чубом... Хлопців з козацького села розкидали по концтаборах Далекої Півночі й Сибіру. До речі, чи не наймолодший з ув'язнених у справі вереміївського «Гуртка визволення України» Ігор Тукалевський, потрапивши на заслання у Сковородино Амурської області, працював на «Опытной Мерзлотной станции» під керівництвом знаменитого професора Павла Флоренського, який так само був політв'язнем і займався дослідженням вічної мерзлоти. Пізніше вереміївець сам став директором цієї станції, та навіть отримавши титул почесного полярника, не міг добитися реабілітації. Втім, це вже зовсім інша історія...

Повернімось до історії Івана Шарого, у якого навіть стареньких батьків, Лька і Теодору (в дівочтві Котляревську – родичку письменника Івана Котляревського) відправили на Соловки. Хоча слідчий навіть не потрудився «докопатися» до участі Івана Шарого з бою під Крутами та багато чого з повстанського минулого, вченого засудили до розстрілу – вирок виконано в лютому 1930 року...

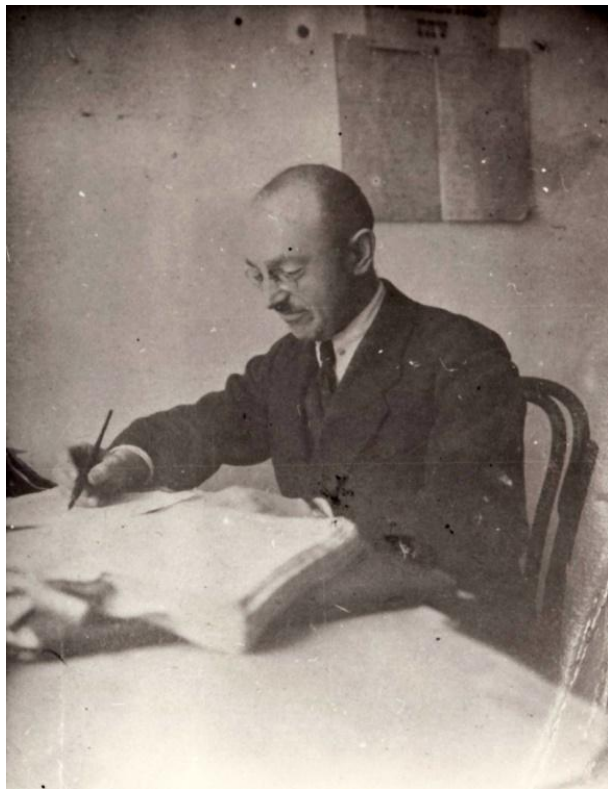
Колись, в далекому 1918-у, у своїй публікації «Січовики під Крутами» тоді ще 23-річний Іван Шарий написав: *«Щастя, що ніколи не переводилися на Вкраїні вірні сини-лицарі, які в найтяжчі часи безправ'я та рабства високо держали Прапор Визволення, не спиняючись навіть перед тим, щоб життя віддати за свою матір-Україну...»*

Іван Шарий був заарештований у 1929 році за організацію опору колективізації та приналежність до Спілки Визволення України й розстріляний у лютому 1930.

5-ий учень.

Валентин Дмитрович Отамановський

Валентин Дмитрович
ОтAMANOVський (псевдонім:
Золотополець, 14 (27) лютого 1893 в
селі Яблунівка Смілянської волості
Черкаського повіту Київської губернії,
нині Смілянський район Черкаської
області — 10 березня 1964) —
український історик, бібліограф, краєз
навець, громадський і політичний діяч.
Засновник «Братства самостійників»,
депутат Української Центральної Ради,
учасник бою під Крутами, засновник
Вінницького Кабінету виучування

Поділля. Автор першого в Україні історико-правового монографічного дослідження міста (стосувалось м. Вінниця). Жертва сталінського терору.

Народився у багатодітній родині дрібного службовця, рахівника цукроварні графів Бобринських. Дід Валентина був кантоністом («миколаєвським» солдатом з аракчеєвських поселень) і під час 25-літньої військової служби став фельдшером-практиком, брав участь в обороні Севастополя 1854–1855 рр.

Наприкінці 90-х років XIX ст. родина переїхала до Києва. В 1912 р. Валентин закінчив 5-ту Київську гімназію із золотою медаллю і вступив на юридичний факультет Київського університету. В 1913 р. перейшов до Київського політехнічного інституту. У КПІ належав до напівлегальної

студентської організації "Українська громада", де працював головою термінологічної комісії при гурткові «Натураліст», складаючи українську наукову термінологію.

В 1914 р. Отамановський засновує таємну організацію «Братство самостійників», що сповідувало та поширювало ідеї М. Міхновського. Того ж року «самостійники» стали видавати нелегальний друкований орган — «Вільна думка». «Братство самостійників» було цілком таємною і глибоко законспірованою організацією. Про його існування не повинен був знати ніхто з нечленів «Братства». У великій таємниці приховувалися їх прізвища. «Братчики» склали присягу не розголошувати навіть сам факт існування організації. Цікаво, що ідейний натхненник українських самостійників Микола Міхновський, у якого були певні стосунки з В. Отамановським, до березня 1917 р. не здогадувався про існування «Братства», адже з перших днів революції з'являвся у колі членів ТУП і співпрацював із ними.

Рятуючись від поліцейських переслідувань, він став уповноваженим Комітету відділу харчових пунктів Південно-Західного фронту Всеросійського Союзу міст (1916 р.). Повернувся до Києва за 2-3 тижні до революційних подій 1917 р., щоб продовжувати студії у вищій школі. В березні 1917 р. очолювана В. Отамановським організація разом з «Товариством українських поступовців» ініціювала створення Української Центральної Ради.

За ініціативою Валентина Отамановського в Києві вже (2) 15 березня 1917 р. формувалася штаб української міліції та почалося формування першої кінної сотні. Пізніше, разом із М. Міхновським В. Отамановський був одним із організаторів товариства «Український військовий клуб ім. гетьмана П. Полуботка». (8) 21 квітня Всеукраїнський Національний Конгрес обрав В. Д. Отамановського до складу Центральної Ради, але після короткострокового депутатства він складає повноваження, вважаючи за краще зайнятися організаційно-партійною та літературною діяльністю і

повернувся на юридичний факультет Київського університету. Видавництво «Вернигора», яке він очолював в першій половині 1917 року, видало велику кількість листівок і брошур із портретами гетьманів та патріотичними цитатами.

16 (29) січня 1918 року Отамановський як юнак (юнкер) Першої Української юнацької військової школи ім. Б. Хмельницького бере участь в бою під Крутами. Командуючий боєм Аверкій Гончаренко пізніше згадував про нього: «... юнак Валентин Атамановський подав мені телеграму, з якої я довідався, що Шевченківський полк з Ніжина виступив на з'єднання з наступаючими на нас більшовиками, себто, наступає на нас із запілля. Атамановський був дуже відважний, а що найважливіше було у ньому цінного — це завжди прекрасний гумор. В цій рішальній хвилині він почав порівнювати наш бій з боями шведів і наших з москвинами під Полтавою...» У збірці «Крути» серед списку встановлених осіб, що залишились живими, фігурує «юнак Атамановський Валентин». В 1918 р. виїжджає на стажування до Віденського університету. Там, як представник видавництва «Вернигора», відповідає за випуск шкільних підручників, карт, зошитів тощо для українських освітніх закладів.

В 1920 році повертається на Україну та переїздить до Вінниці. Зміна місця проживання була викликана необхідністю роботи в архіві, де збереглись першоджерела з історії магдебурзького права України, зокрема Поділля і Вінниці. До міста він забирає хворого паралізованого батька та сестру. Влаштовується завідуючим українським відділом Вінницької філії Всенародної бібліотеки ВУАН, а в березні 1922 р. очолює її, одночасно працює над монографією про середньовічну міщанську громаду Вінниці. Дослідження робить на основі рукописних та друканих першоджерел XIV–XVIII ст. німецькою, польською, давньоруською мовами та латиною, виявляючи талант не лише історика, а й глибокі знання лінгвіста, адже загалом Отамановський володів сімома європейськими мовами.

У квітні 1924 відкриває науково-методичний краєзнавчий центр — Кабінет виучування Поділля, який поклав початок систематичному комплексному дослідженню краю та поширенню знань з його історії, культури, природи, народного господарства. До роботи у Кабінеті було залучено близько 30 вчених, об'єднаних у колегію наукових консультантів — керівний науковий орган Кабінету. Кабінет виучування Поділля згуртував місцевих науковців, аматорів-краєзнавців для дослідницької роботи по вивченню рідного краю, створив бібліотечно-бібліографічну базу для дослідників, проводив просвітницьку роботу. Від першого дня існування Кабінету В. Д. Отамановський брав найактивнішу участь у його роботі як консультант з історії права, а з 1925 року очолював всю науково-координаційну діяльність Кабінету.

Разом з Хомою Коцюбинським він створює у м. Вінниці комісію з увічнення пам'яті його брата Михайла, а 8 листопада 1927 р. відкриває меморіальну садибу-музей, де народився Михайло Коцюбинський.

В серпні 1929 року заарештований у сфальшованій справі Спілки визволення України, дістав 5 років таборів суворого режиму та 2 роки заслання до Татарстану. Одна з причин арешту — активне листування з віце-президентом ВУАН Сергієм Єфремовим (про Отамановського той неодноразово згадує в своїх «Щоденниках»). Судова справа В. Д. Отамановського містить його детальні відповіді на масу безглузвих та провокаційних питань — про участь у змовах, спрямованих на повалення існуючого ладу, про наміри збудувати пам'ятник Петлюрі, його «контрреволюційне» перебування у Відні. Його безпідставно звинувачували в організації вінницького відділу СВУ, хоча жодного члена цієї організації у Вінниці не виявлено. Офіційний захисник Ідалевич спростував всі обвинувачення по суті, але роль адвоката була лише формальною, до уваги його доводи не бралися. Після звільнення йому було заборонено виїжджати з Казані. Викладав іноземні мови у медичних вишах Казані, Ташкента, Краснодару, Саратова.

1945 року він склав екстерном іспити у Краснодарському педагогічному інституті і здобув ще один диплом — історика, що формально вимагався для допуску до захисту кандидатської дисертації. У 1946 році в Московському університеті він успішно захищає кандидатську дисертацію: «Вінниця як тип українського міста Південного Правобережжя XIV–XVIII ст. Еволюція правового стану на тлі соціально-економічного розвитку Побужжя XIII–XVII ст. і процесу утворення станів. Історико-юридичне дослідження». А через 10 років у Ленінградському університеті захищає докторську дисертацію на тему: «„Города Правобережной Украины под владычеством шляхетской Польши от середины XVII до конца XVIII в. в. Проблема возникновения и развития украинского феодального города“». З 1958 року професор Отамановський жив і працював у Харкові, викладав латину в медичному інституті. Помер 10 березня 1964 року. Посмертно реабілітований 11 серпня 1989 року.

Ведучий. Ми пам'ятаємо і гордимся подвигом Героїв Крут. Нація продовжує розбудову власної держави – прапор, який майорів у січні 1918-го, – це прапор сучасної України. Маємо бути єдиними під цим знаменом, бо навіть ворог України нині той же, хоча й кольори його прапорів зараз – інші...

6-ий учень.

Мені наснилось, що вони зустрілись:

Убитий в Крутах й вірменин Сергій.

В саду едемським на травичці всілись:

“За що тебе? ” “За Україну, друже мій.”

Ти знаєш і мене за неї вбили,

Та це було вже років майже сто.

Тоді померли ми, щоб ви нам жили.

А вас вбивають... Вас тепер за що?”

“Ти пам’ятаєш, друже. Звісно, пам’ятаєш,
Як біло-біло в нас цвітуть сади.

І ти цей запах п’єш. І ти його вдихаєш ...

Я б все віддав, щоб хоч на мить туди.”

“А я ще ввечері узяв дівча за руку
Й тихенько так до серця притулив.

Тоді не знав, що Бог уже розлуку

Навіки на землі нам присудив.

7-ий учень.

Небесна сотня – безневинна жертва...

Бандитам не сховатись за хрестом

Отим хрестом, де їхня совість мертва

Зрікається і серцем і чолом...

У прощену неділю впала долу,

Простіть нас браття, миленькі, простіть...

За Україну – зранену і голу...

За Вас не впала і за Вас стоїть!

Ведуча: Ми хочемо в цивілізоване, європейське суспільство. Пройде декілька років, і всі позаздрять вільній, європейській Україні, і ми надіємось тоді у них хватить сили духу позбутися того, чого зараз позбуваємось ми. І саме тут, сьогодні, скажемо «Люди, бережіть серця свої, щоб не стали каменем! Розбудуйте в душах Божий храм, щоб не повторити великий гріх!»

Кожен із цієї Небесної сотні, як і ми з вами мали свою сім’ю, батьків, друзів, захоплення, свої симпатії і свої невідкладні справи. Але поклик їхньої душі саме в цей час призвав їх до боротьби за вільну, демократичну, чесну Україну. Ось вони перед вами, Герої Небесної сотні, а серед них і наші земляки, які загинули, щоб ми з вами жили у вільній Україні. (фото)

8-ий учень.

Горошишин Максим

Горошишин Максим, 25 років, з села Грушківка Кам'янського району Черкаської області.

Максим Горошишин – народився в с. Токмак Запорізької області. Змалечку переїхав на Черкащину, його виховувала тітка. Вивчився на будівельника. Він був мрійником, згадують родичів. Хотів відрити власний ресторан, йдеться у сюжеті “Громадське: Черкаси”. – А на Майдан он поїхав, потому

что его жизнь заставила поехать туда. Он здесь своим родственникам даром не надо был. То он выбрал себе судьбу такую, что уж лучше где-то жить та самому на себя зарабатывать та и все. Он до последнего помогал побитых людей носить. Потому что, все же боялись, тогда, когда это все происходило в Киеве, все же боялись в больницу обращаться. То они помогали там этим людям побитым, которые тоже уже погибшие были, – говорить двоюрідна сестра Максима Наталя Булгакова. Помер Максим Горошишин 19 лютого у Київській міській лікарні № 17 від запалення легень. Напередодні він нібито отруївся газом на Майдані.

Джерело: <http://v4asno.com/nebesna-sotnya-cherkasi-geroji-ne-vmirayut-foto-video/> Вчасно (Черкаси) © v4asno.com

9-ий учень.

Юрій Олександрович Пасхалін

Юрій Олександрович Пасхалін (нар. 18 січня 1984, с. Носачів, Смілянський район, Черкаська область, УРСР — пом. 19 лютого 2014, Київ, Україна) — активіст Євромайдану. Убитий біля Майдану

Незалежості, боєць Небесної Сотні. Герой України.

Закінчив загальноосвітню школу № 11 у м. Сміла. Був вихованцем Школи олімпійського резерву в Харкові, займався штангою.

В останні роки проживав у Києві, працював на приватному підприємстві комірником.

Разом з колегами по роботі ходив на Майдан.

18 лютого вдень був на Майдані, а потім повернувся додому. Почувши по телевізору, що Майдан намагаються розігнати силою, а проти людей масово застосували вогнепальну зброю — знову вирушив на барикади.

Розстріляний автоматною чергою в спину 19 лютого — отримав три вогнепальні і пневматичне поранення. Пораненого Юрія занесли до пункту медичної допомоги, обладнаного на першому поверсі Будинку профспілок на Майдані Незалежності, проте будівлю підпалили. Поранених майданівці намагалися евакуювати, серед тих, кого встигли винести з палаючої будівлі, був і Юрій — «швидка» перевезла його до 18-ї Київської лікарні та врятувати не вдалося.

Похований у рідному селі. На похоронах було декілька сотень людей. Після прощального слова священника і друзів загиблого прозвучала сальва на його честь — залп із двох мисливських рушниць та гвинтівки й пістолета, які зазвичай застосовуються історичними реконструкторами під час імітації відтворення справжнього бою.

Залишилась мати, четверо братів і сестер, дружина і 7-річний син.

4 квітня 2014 року в загальноосвітній школі № 11, де навчався Юрій, встановили пам'ятну дошку на його честь. На заході була присутня мати загиблого. Під час заходу з промовою до зібрання виступили секретар міської ради Ярослав Березань, заступник міського голови Головченко Олександр, представник Народної ради Віктор Пересунько та інші.

З 2016 року в Дарницькому районі міста Києва існує вулиця Юрія Пасхаліна.

19 лютого 2016 року пам'ятну дошку на честь Юрія Пасхаліна встановили на будинку, де він проживав у Смілі, по вулиці Репіна, 43.

- Звання Герой України з удостоєнням ордена «Золота Зірка» (21 листопада 2014, помертньо) — *за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності*^[4]
- Медаль «За жертвність і любов до України» (УПЦ КП, червень 2015) (помертньо)

10-ий учень.

Смоленський Віталій

5 травня 1984 – 20 лютого 2014

Віталій Смоленський родом із с. Фурманка Уманського району Черкаської області. – Я йому кажу: «Туди нема чого соватись, нема чого тобі туди їхати. Для чого воно тобі?» – «Я захотів хорошого життя, я хочу добре жити, щоб нікуди ні від кого не ховатися, нічого не боятись».

Хочу добре жити, – сказав він, – Щоб все було нормально в Україні», – згадує мама Лідія Смоленська, йдеться у сюжеті “Громадське: Черкаси”. Кулі снайпера потрапили в шию, коли Віталій рятував товариша. Йому було 29 років. У нього залишилось двоє дітей. – Я вважаю, що Віталія –патріот. Я не дивуюся, що він туди пішов. Смілива людина була ще з дитинства. Віталія, він з поля бою останній ішов, – говорить двоюрідний брат Сергій Щербенко, йдеться у публікації проекту “Небесна правда”. «Не плач, мамо, все буде дуже добре», — пообіцяв Віталій своїй мамі, коли востаннє бачився з нею.

Через тиждень їй подзвонив невідомий чоловік з Києва і сказав, що син загинув. За словами невідомого, Віталій помер на території Михайлівського монастиря від втрати крові. В медичній довідці говориться про шок і велику крововтрату. З словами старшої сестри Віталія, Олени Насальської, в нього було два поранення в грудну клітину біля шиї. «Я ж його винянчила, він мене на 14 років молодший був. І ж я його на похорон перевдягала», — майже стогне Олена.

Близькі люди спочатку навіть не знали, що Віталій брав участь у акціях протесту на Майдані. Газозварювальник за освітою, він поїхав до столиці на початку осені 2013 року, щоб працювати на будівництві. Під час одного з приїздів до матері Лідії Іванівни у Фурманку неохоче зізнався, що був на Майдані, але жодних подробиць не розповів. Востаннє Віталій приїхав в рідне село 12 лютого. «В нього руки були чорні від сажі. Сказав, що шини палили. Помився, перевдягнувся в чисте, наступного дня попрощався, — розповідає сестра. — Поцілував маму, як ніколи в житті, обійшов усе подвір'я і поїхав».

Останні роки Віталій був одинаком. З дружиною Людмилою розійшовся кілька років тому, але продовжував спілкуватися з синами: 9-річним Владом та 5-річним Славою. Часто дзвонив, цікавився їхнім життям. «Звістка про його смерть була шоком. Ми не вірили, думали, що це в нього телефон вкрали або що це просто якась помилка», — згадує сестра Олена. Після страшної звістки саме вона з чоловіком поїхала до Києва. На впізнання тіла пішов чоловік. Коли він вийшов зі словами: «Не він», в Олені відлягло від серця. Але за кілька хвилин чоловіка покликали оглянути інше тіло... Це був Віталій. Наступного дня його поховали у Фурманці, де він народився і виріс. На похороні Влад дуже плакав, а Славко не хотів вірити, що татка більше немає. «Чого мій папка такий холодний? Що ви мене обманюєте, що він мертвий, он в нього брови ворухаться!» — згадує Олена. «Він ще не збагнув до кінця, що тата немає. Час від часу питає мене, чому він не дзвонить», — розповідає колишня дружина.

27-го лютого Олена повернулася до Києва і привезла на Майдан Лідію Іванівну. «Вона побачила це на власні очі. Це таке місце... Там важко ходити», — говорить вона. Вони знайшли чоловіка, який підтвердив, що часто бачив Віталія на Майдані. Але він не знав, як загинув Герой Небесної Сотні. Тому родина продовжує пошуки свідків його загибелі. «Головне, щоб

це усе було недаремно, — ніби мантру повторює Олена, — щоб життя змінилося і щоб такого більше ніколи не було».

Джерело: <http://v4asno.com/nebesna-sotnya-cherkasi-geroji-ne-vmirayut-foto-video/> Вчасно (Черкаси) © v4asno.com

11-ий учень.

Черненко Андрій

Черненко Андрій, 35 років, з села Слободо-Петрівка Гребінківського району, Полтавська область. Дитячі та юнацькі роки провів в Черкасах, де досі мешкають його батьки та брати. З 2002 року проживав у Києві. За освітою - інженер-технолог, отримав ступінь магістра Національного транспортного університету. Працював автоелектриком на станції технічного обслуговування в Києві. У 2008-2012 роках працював разом з дружиною у посольстві України в Нідерландах. Загинув 18 лютого від кулі снайпера. Був доставлений з

Будинку профспілок до 17 лікарні з проникаючим вогнепальним пораненням. Залишилися дружина та семимісячна донька Яна. Похований у селі Слободо-Петрівка.

Андрія було смертельно поранено на Майдані, помер він того ж дня у київській лікарні № 17. Дружина Андрія, Олена Власенко, досі не знає, за яких обставин це сталося.

Андрій вийшов з дому о пів на дев'яту вечора. Обійняв дружину, яка залишилась удома з семимісячною донькою, сказав, що кохає її, і пішов

на Майдан. Він не був членом Самооборони, не мав не тільки зброї, але й жодного захисту.

«Ми думали, якщо вийде багато людей, то кровопролиття не буде», — говорить Олена. Того вечора, наче передчуваючи недобре, вона дала йому з собою маленький срібний хрестик.

Як і домовлялися, через 45 хвилин Андрій подзвонив Олені і сказав, що вже на Хрещатику. Це була їхня остання розмова. Більше телефон не відповідав. Ніч пройшла у тривозі. З п'ятої ранку Олена почала телефонувати по лікарнях. Зрештою, вдалося з'ясувати, що чоловіка з таким прізвищем швидка доправила з Будинку профспілок до 17-ї лікарні. Олена кинулася туди. Лікар підтвердив: такий пацієнт був... Врятувати його не вдалося... Тіло вже відвезли в морг.

Ще можна було сподіватися на помилку. Але того вечора до лікарні привезли понад 200 поранених майданівців. Побоюючись зникнень загиблих, лікар сфотографував на телефон померлого хлопця. Він показав знімок Олені. На неї дивилося обличчя її чоловіка.

Суха мова лікарняної виписки: проникаюче вогнепальне поранення грудної клітки з пошкодженням внутрішніх органів. Куля пройшла навиліт.

Жінка-волонтер, яку вдалося знайти в лікарні, розповіла, що Андрія привезли перед 22-ю вечора. Тобто поранено його було практично одразу, як тільки він прийшов на Майдан. У швидкій він, очевидно, ще зміг назвати своє прізвище. До лікарні його довели вже непритомного. На впізнання пішли подруга і родичка. Олена, що годує груддю маленьку Яну, лишилася вдома.

Андрій з Оленою побралися у 2005 році. «Ми були такі щасливі, ніколи не сперечалися. Я дуже вдячна Богові, що у мене такий чоловік. Він дуже піклувався про мене і про нашу донечку, був дуже порядною людиною. Тому він не міг туди не піти. А я не могла і не хотіла його стримувати», — розповідає дружина. Як професійний дипломат, вона вміє тримати себе у руках, і її голос майже не тремтить.

«Найщасливіший день у нього був, коли народилася донька. Це він вибрав їй ім'я. Він кожен вільну хвилину проводив з нею, завжди купав її, вкладав спати. Я тільки зараз вчуся це робити сама. Навіть уночі він вставав до неї, беріг мене. Коли я питала, чи не стомлюється він, відповідав, що для нього це радість. Він був найкращим татом», — продовжує тяжку розповідь Олена.

«І найважче, — і тут Оленин голос не витримує і ламається від сліз, які вже неможливо стримати, — це те, що він тепер не бачить, як вона росте».

Андрій уперше прийшов на Майдан після побиття студентів 30 листопада, з того часу бував там майже щовечора, часто з друзями. Але 18 лютого він був сам.

Олена розшукує тих, хто був поруч з чоловіком у момент його поранення і смерті. «Мені дуже важко від того, що він помирав самотньо. Я розумію, що, мабуть, не врятувала б його, але я хоча б була поруч», — говорить вона.

12-ий учень.

Чернець Віктор

Чернець Віктор, 37 років, з села Подібна Уманського району Черкаської області. На трасі Одеса-Київ жителі Маньківки та Умані біля села Подібна встановили блок-пост на дорозі, аби тітушки та спецпризначенці не дісталися до столиці.

Родичі кажуть, що на Майдан не поїхав, бо не видали зарплату. Але залишатися вдома не міг. Тому пішов на блокпост, йдеться у сюжеті «Громадське: Черкаси». Віктор намагався перекрити дорогу джипу, який за

словами очевидців, робив прорив для автобусів із Одеси, у яких везли тітушок на Антимайдан. Водій не зупинився і збив активіста. Віктор Чернець загинув на місці 19 лютого. – Він не боявся ні смерті, нічого. Він казав: «Буде війна – піду, буду битися. Бо якщо я буду вдома сидіти, то ви в мене, діти, краще не станете жити», – згадує донька Лілія Чернець. У Героя лишилося дві донечки – 11 та 16 років.

Джерело: <http://v4asno.com/nebesna-sotnya-cherkasi-geroji-ne-vmirayut-foto-video/> Вчасно (Черкаси) © v4asno.com. https://youtu.be/3UhXr_L-h_o

13-ий учень.

Юрій Паращук

Юрій Паращук народився і виріс у м. Тальне. Працював у Харкові. Коли дізнався, що на Майдані розігнали студентів, одразу поїхав до Києва. Загинув Юрій, коли допомагав рятувати пораненого. Куля снайпера потрапила йому в потилицю. “Ти не розумієш, найвище благо – померти за ближнього”, – це ті слова, які закарбувалися у моїй пам’яті на все життя, – говорить Інна Паращук, сестра Юрія. – І так він і помер. За людей. Без ніякої зброї.

Юрію Паращуку було 47 років. У нього лишився син та дві прийомні доньки. На страшних відеокадрах розстрілу мітингувальників на Інститутській вранці 20-го лютого яскрава бузкова куртка Юрія Паращука раз по раз миготить серед активістів. Тих, які відступали з обстрілюваної снайпером вулиці, відтягуючи поранених товаришів. Аматорський запис випадково відобразив останні хвилини життя 47-річного Героя Небесної Сотні, йдеться у статті проекту “Небесна правда”. Лише через декілька годин стривожена новинами зі столиці дружина Юрія, Ольга, спробувала

додзвонитися з Харкова чоловікові. Телефон довго не відповідав. Потім з Юриного телефону передзвонив невідомий чоловік і, попросивши її присісти, повідомив, що чоловіка більше немає в живих.

На столичному Майдані Юрій Паращук, який останні кілька років жив у Харкові, був наїздами не раз. В один з таких приїздів прямо біля нього вибухнула світлошумова граната. Герою Небесної Сотні пошкодило ногу. 18 лютого, коли ситуація в столиці різко загострилася, Паращук в черговий раз відправився до Києва. Автобус з харківськими прихильниками Євромайдану насилу проривався до столиці через міліцейські блокпости.

Вранці 20-го Юрій опинився в самому центрі подій, на лінії вогню. Він був в одній помаранчевій будівельній касці, без жилета, без щита або зброї. Каска не вберегла... Куля снайпера влучила йому прямо в потилицю. «Юра дійсно щиро переживав за те, що відбувається в країні, щиро хотів бути там, на Майдані, щось змінювати», – розповідає Ольга Паращук. За її словами, покійний чоловік був віруючою людиною. Майдан же для нього став своєрідною боротьбою за вищу справедливість і чистоту. Уродженець містечка Тальне на Черкащині, Юрій Паращук по життю був патріотом всього українського.

У російськомовному Харкові, де він жив останнім часом, і навіть у Москві, де колись працював, говорив виключно українською. А на часті запитання: «Ти западенець?» – з непідробною гордістю відповідав: «Я українець». Багато років Юрій Паращук мріяв про сім'ю. З нею довго не складалося. «Побути щасливим він встиг всього три роки», – розповідає дружина Ольга. За тиждень до його загибелі, 15 лютого, пара відзначила три роки подружнього життя. У 47-річного Паращука залишилася 82-річна мати, син від першого шлюбу і дві прийомні доньки. Рідні та друзі згадують його як людину з величезним серцем і золотими руками. Він був безкорисливим. Варив дуже смачні борщі, завжди і всім поспішав прийти на допомогу. Герой Небесної Сотні залишав слід у житті кожного, з ким зустрічався. «Тепер

ходиш по будинку, гладиш рукою повітря – а його немає», – насилу стримуючи сльози, каже Ольга.

Джерело: <http://v4asno.com/nebesna-sotnya-cherkasi-geroji-ne-vmirayut-foto-video/> Вчасно (Черкаси) © v4asno.com

14-ий учень.

Андрій Саєнко

Андрій Саєнко народився у Смілі. Підприємець, громадський активіст. Був бійцем Сьомої Сотні Самооборони Майдану, а також у Самообороні м. Фастова. Загинув 20 лютого 2014 року від кульового поранення. Разом з групою інших протестувальників прикривав відхід основної частини майданівців під час першого наступу на позиції “Беркуту” того дня. Отримав смертельне поранення у 9:08 на пішохідному переході біля готелю “Україна”. Андрій Саєнко востаннє пішов з дому 18 лютого. Того дня він учергове вирушив на Майдан і лишився там назавжди. «Я подзвонив йому десь о 8:00. Він дуже коротко сказав, що не має часу, мусить бігти», — згадує старший брат Андрія Юрій. Це була їхня остання розмова. Потім телефон відключився. Юрій почув по радіо, що на Майдані стріляють з автоматичної зброї, і почав набирати брата ще і ще, йдеться у проекті “Небесна правда”.

Мобільний озвався десь о пів на дванадцятю. «Андрій!» — скрикнув Юрій. «Ні, це не Андрій, це волонтер, — відповів незнайомий голос. — Андрій мертвий». Волонтер передав телефон лікареві, який намагався врятувати Андрія. Той сказав, що куля влучила в ділянку лопатки і

прострелила легені, тому спроби реанімації виявилися марними. «Він був на першій барикаді біля містка через Інститутську. Там йому робили штучне дихання», — розповідає Юрій. У Андрія була армійська каска, яку він приніс з дому. «Я випустив з уваги... Треба було ще хороший бронезилет... Якби я тоді з ним поїхав... А так уже нічого не можу змінити», — голос Юрія стає глухим від сліз, які він не може стримати.

Брати, які разом брали участь у Помаранчевій революції, цього разу поїхали на Майдан 1 грудня, після побиття студентів. «Навіть за Кучми такого не було! А тут міліція, Беркут побили студентів нізащо», — обурюється Юрій.

Спочатку вони їздили на акції протесту по черзі. Під час перших серйозних зіткнень з міліцією, що спричинили перші жертви, Андрій був на Грушевського. Якийсь хлопець залишив йому свій щит. Після цих подій старший брат вирішив припинити свою участь у мітингах. «У мене була більш пацифістська позиція. Протестуючі теж билися. А били вони кого? Ту ж міліцію, Беркут — таких самих наших громадян. Я вважав, що протест повинен бути мирним», — пояснює Юрій. Андрій мав іншу думку: якщо влада ігнорує мирні акції, треба переходити до більш рішучих дій.

Він почав ночувати на Майдані, вступив до Самооборони. «Коли ми забирали його з Майдану, там було двоє його друзів, вони сказали, що він добре захищав барикади», — говорить Юрій. Як і рідні багатьох інших загиблих, сім'я Саєнків шукає свідків, яким відомі обставини загибелі Андрія. Андрій Саєнко працював токарем, слюсарем, потім електриком, але зрештою став приватним підприємцем, орендував торгову точку на Вечірньому ринку в Фастові. Старший син Андрія, 25-річний Олексій, який теж вступив до Самооборони, в одному зі своїх інтерв'ю після смерті батька розповідав, що в їхньому роду був кошовий отаман Війська Запорозького Кость Гордієнко. «Батько боровся за Україну як європейську, передову державу, вільну від російського впливу», —

розповідає Олексій. «Так вийшло, що він за усіх нас загинув», — додає Юрій. Молодший син Андрія Саєнка, 17-літній Назар, дуже важко переживає смерть батька.

Джерело: <http://v4asno.com/nebesna-sotnya-cherkasi-geroji-ne-vmirayut-foto-video/> Вчасно (Черкаси) © v4asno.com

Ведучий: Нехай кожен з нас торкнеться пам'яттю цього священного вогню-частинки вічного. А світло цієї свічки хай буде даниною тим, хто навічно пішов від нас, хто заради торжества справедливості жертвував собою. Вони повинні жити в нашій пам'яті!

(Під мелодію гімну Небесної сотні «Пливе кача» учні запалють свічки)

Вчитель: Героям Крут, Героям Майдану, полеглим за світле майбутнє України, присвячується хвилина мовчання. *(Хвилина мовчання)*

Ведуча:

А ми вам бажаємо всім світлих днів і нехай небо над нашими головами завжди буде чистим і мирним!

(Кліп-пісня «Господи, бережи Україну»)

Дякуємо за увагу!